

Deset godina godišnjeg priznanja za ravnopravnost polova: životne priče nagrađenih (2003-2013)

Recenzija

Publikacija *Deset godina Godišnjeg priznanja za ravnopravnost polova (2003-2013): životne priče nagrađenih* okuplja životne priče ličnosti (devet žena i jedan muškarac) koje su tokom deset godina bile dobitnice priznanja za doprinos u izgradnji i unapređenju ravnopravnosti polova u različitim oblastima društvenog ili istraživačkog angažmana. Ovo je jedina nagrada kojom se na državnom nivou uvažava zalaganje za bolje društveno i političko pozicioniranje žena ali dobitnice, kao ni ona sama još uvek nemaju dovoljnu javnu vidljivost i prepoznatljivost. Upravo je to razlog za objavljivanje publikacije koja predstavljanjem životnih priča dobitnica/ka s jedne strane ukazuje na neophodnost ovakvog angažmana za postizanje bilo kakvih društvenih pomaka a s druge strane pruža dragoceni materijal za buduće istorizacije ali i teoretizacije ženskog pokreta u Srbiji od 90tih godina do naših dana.

Predstavljnje ličnih svedočenja nagrađenih žena metodološki pripada širem projektu *Životne priče žena* koji već godinama sprovode Ženske studije istraživanja sa idejom da ustroje i dokumentuju ako ne jednu alternativnu žensku istoriju ono ipak mrežu ženskih likova čije fino tkanje, mada mahom slabo vidljivo a ponekad i prikriveno, premrežava različite društvene, naučne ili umetničke discipline.

Publikacija *Deset godina Godišnjeg priznanja za ravnopravnost polova (2003-2013): životne priče nagrađenih* svedoči o iskustvima žena koje su proizvele neku promenu ili pomak na dobrobit žena u različitim poljima društvenog i političkog delovanja. U fokusu nagrade je pre svega aktivizam kao bitna odlika delovanja žena i ženskih organizacija unutar polja društvenosti još od prvih odlika ženskog istupanja i udruživanja, budući da im nikakvi legalni instrumenti nisu stajali na raspolaganju i tek ih je trebalo steći. Sada već duga istorija ženskog aktivističkog istupanja upisana je u sve pomake u društvenom položaju žena, u njihovim političkim i ljudskim pravima. Među nagrađenima nema žena koje su delovale na području umetnosti, književnosti ili teorije možda zbog toga što ova vrsta rada nema jasnu vidljivu posledičnu referencu u stvarnom životu ili zato što ove žene mogu postati vidljive i nagrađivane u svom vlastitom polju delovanja. S druge strane, s obzorim na nedovoljno uvažen aktivizam teorije i na promene koje može da proizvede u javnom diskursu nije na odmet razmisliti o proširivanju nagrade i na ove sfere ženskog delovanja.

Priče su ispričane po već ustaljenoj metodologiji ali i pored standardizovane baterije pitanja kojima su intervjui vođeni one su različite po tonu i sadržaju. Ipak, u svim pričama moguće je provizorno markirati početnu tačku, izvesnu neudobnost u vlastitom položaju kao refleks opšteg društvenog stanja, čije osveščivanje rezultira angažmanom u različitim poljima društvenosti i s druge strane, u povratnom pogledu, zadovoljstvo autorki što su u tom trenutku imale sluha, smelosti i energije da takav izbor u svom životu naprave i anticipiraju njegovu važnost. Nagrada služi da se ovo osećanje potvrdi i ozvaniči, pa makar se to čulo samo u još uvek uskom krugu sličnomišljenika.

Neko buduće teorijsko promišljanje ženskog pokreta i uže feminizma moglo bi analizirajući deset aktivistički uspešnih životnih priča da istraži motive, mehanizme i rezultate ovog delovanja. Ako bi ispričane životne priče poslužile kao svedočanstvo o istoriji ženskog aktivizma vidljivo je da se njegovi počeci neretko mogu naći još u okviru socijalizma te da su mnoge žene koje su bile politički i društveno aktivne u okviru KPJ, nakon devedesete taj angažman preformulisale u skladu sa promenjenim društvenim i političkim kontekstom. Devedesete jesu vreme mobilizacije ženskog pokreta. Kao što šezdesetih godina prošlog veka u Sjedinjenim Državama dolazi do reaktiviranja ženskog pokreta u sklopu borbe za ljudska prava i antiratnih pokreta, tako i u Srbiji devedesetih, u suprotstavljanju ratnohuškačkoj i nacionalističkoj

politici ženski pokret nalazi svoju novu kohezivnu snagu. Aktivizam formuliše polje delovanja nevladinih organizacija i većina ispričanih životnih priča u tim godinama nalazi impuls za početak društvenog i političkog delovanja. Vreme je teško ali na neki način i inspirativno jer je su cijevi jasni i umnogome zajednički. Na delu je autentično događanje političkog. Upravo tada započetim delovanjem žena i ženskih nevladinih organizacija proizvedene su mnoge društvene i političke promene: rodna ravnopravnost nije više u divljoj zoni pobune i postavši predmet zakonodavstva pada u delokrug različitih sa tim ciljem osnovanih institucija. Žene masovnije ulaze na mesta odlučivanja i upravljanja, ekonomski su uspešnije, dostupnije su im upravljačke pozicije, postaju moćnije.... U polju znanja i obrazovanja ženske studije doživljavaju svoje ozvaničenje: konstituisale su se rodne studije i ušle u akademske kurikulume. Političko prelazi u domen politike.

O toj borbi i njenim rezultatima na ličnom i opštedruštvenom planu govori ova publikacija. Ona je i način da se ti rezultati još jednom odmere: šta se sve dobilo i da li možda nešto i izgubilo na tom putu. Stoga ona može postati i uporište za promišljanje pravca u kojem treba preformulisati ili aktualizovati oblike ženskog aktivizma u skladu sa zahtevima i problemima koje novo vreme, novi politički i društveni kontekst postavljaju. Neka od njih tiču se upravo upravo opstanka i smisla samog „ženskog pokreta“ shvaćenog u najširem smislu:

- kako se generisanje mikrotsrukturna moći u politici i obrazovanju reflektuje na samorazumevanje ženskih inicijativa i formulisanje njihovih budućih akcija i ciljeva
- kako očuvati politički i aktivistički potencijal feminizma unutar sve uspešnije integracije, a time i depolitizacije njegovih postignuća
- kako očuvati ili iznova proizvesti zajedništvo i solidarnost kao bitne odlike ženskog delovanja unutar, različitim strukturama moći raspodeljenog, polja društvenog i političkog?

Da su ova pitanja itekako relevantna može se iščitati i iz svedočenja pojedinih žena koje duboko svesne promenjenih okolnosti, tragaju, ponekad sa strašću, ponekad sa rezignacijom, za novom formom socijalnog pozicioniranja vlastitog aktivizma.

Silvia Dražić